

УДК 342.721

Олійник В. С.,кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права,

Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна;

Антоненко М. І.,кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри правознавства,Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті досліджено специфіку та основні джерела фінансування політичних партій у демократичних країнах. Розглянуто особливості фінансової діяльності політичних партій в Україні, в тому числі у виборчому процесі. Визначено проблеми фінансування політичних партій в Україні та рекомендовано шляхи їх вирішення. Запропоновано висновки і рекомендації.

Ключові слова: політична партія, виборчий процес, виборча кампанія, виборчий фонд, фінансування, державне фінансування, приватне фінансування, фінансовий контроль, санкція, закон.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. В умовах паралельного протікання процесів технологізації політики та демократизації (базисом якої є формування влади шляхом виборів) спостерігаємо значне зростання фінансових витрат, необхідних на функціонування політичних партій взагалі, та на проведення виборчих кампаній зокрема. Саме тому актуалізується проблема регламентації фінансування політичних партій у виборчому процесі, основне призначення якої має полягати у сприянні максимальної фінансової незалежності партії від спонсорів.

Питання, пов'язані з фінансуванням діяльності політичних партій, досить гострі, тому від їх вирішення залежить подальший розвиток і зміцнення демократії у сучасній державі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем фінансування політичних партій України постійно приділяється увага в монографіях, підручниках, посібниках, наукових статтях і доповідях учених. Серед них Бесчастний В., Гоню-

кова Л., Крисенко О., Балабан Р., Конончук С., Лебедюк В., Ковриженко Д. та ін.

Метою дослідження є: визначення проблем, що виникають під час фінансування політичних партій в Україні та шляхів їх вирішення.

Відповідно до мети завданнями цього дослідження є: а) визначення проблем фінансового забезпечення діяльності політичних партій у зарубіжних країнах; б) визначення джерел фінансування політичних партій; в) визначення вимог, принципів та правил фінансування політичних партій у зарубіжних країнах; г) визначення механізму фінансового контролю та його елементів; е) визначення державних органів, що здійснюють контроль за фінансуванням діяльності політичних партій у зарубіжних країнах; є) аналізувати недоліки законодавчого регулювання фінансування політичних партій в Україні та відповідність його вимогам міжнародних документів; ж) пропозиція висновків і рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Американський журналіст, один із піонерів супутникового радіовіщання Боб Едвардз писав, що «політика стала такою дорогою справою, що навіть провалилися на виборах коштує чималих грошей».

Одним із перших почав досліджувати проблеми фінансового забезпечення партій відомий дослідник Пінто-Душинський М., який сутність фінансової проблеми виборів визначав у наступному:

- політичні кампанії по всьому світу стають дедалі дорожчими;
- зростання витрат на проведення агітаційних заходів відбулося, переважно, завдяки поширенню телебачення;
- отримання достатньої кількості «чесних грошей», особливо за допомогою членських внесків, є неможливим для більшості кандидатів та партій;
- у світовій практиці сфера політики дедалі більше спирається на окремих заможних осіб, які можуть дозволити собі оплатити витрати на проведення власної виборчої кампанії; на пожертви компаній (фірм); на нелегальні готівкові кошти або навіть на приховані іноземні надходження;
- існуюча сьогодні практика фінансування виборчих кампаній сприяє корумпованості політиків, оскільки останнім після

свого обрання доводиться «розраховуватися» з тими, хто фінансував їхні кампанії [11, с. 87–108].

Дійсно, в умовах паралельного протікання процесів технологізації політики та демократизації (базисом якої є формування влади шляхом виборів) спостерігаємо значне зростання фінансових витрат, необхідних на функціонування політичних партій взагалі, та на проведення виборчих кампаній зокрема.

Отже, необхідність законодавчого вирішення проблеми фінансування партій, зумовлена ще такими обставинами:

- значним ускладненням виборчих технологій;
- зростанням політичної активності бізнесу, що породжує могутню хвилю «політичних інвестицій»;
- масштабною корупцією політичної еліти, яка підриває авторитет інститутів влади.

Підтримка політичних партій з боку держави – головна тенденція розвитку сучасного європейського парламентаризму. Державне фінансування починає активно застосовуватись з середини 50-х років ХХ ст. і одержує особливо широке поширення в останні два десятиліття. Впровадження державного фінансування політичних партій у країнах Європи було зумовлено, перш за все, необхідністю обмеження впливу приватних осіб (небезпека лобіювання інтересів тієї чи іншої групи капіталу) та іноземних організацій (що неприпустимо з огляду на національну безпеку країни) на партійну діяльність.

Правовою основою державного фінансування стало конституційне визнання політичних партій найважливішим інструментом громадянського суспільства, яке відіграє зростаючу роль в організації і здійсненні державної влади. Таке визнання покладає на державу обов'язок сприяти політичним партіям у найбільш ефективному здійсненні їхніх функцій. Фінансова підтримка держави стає особливо необхідною в умовах, коли активна участь у політичному житті і, насамперед, у виборчому процесі, вимагає великих матеріальних витрат, на які не вистачає ані власних фінансових коштів партій, ані добровільних пожертвувань (або членських внесків).

На сучасному етапі фінансування політичних партій здійснюється з п'яти джерел:

- вступні й членські внески;

- підприємницька діяльність партій;
- інституціональні пожертвування;
- державне фінансування;
- приватне фінансування.

З метою підвищення прозорості фінансування політичних партій, держави-члени Ради Європи прийняли правила, що регулюють фінансування партій та виборчих кампаній. Загальні принципи, на яких ці правила ґрунтуються, сформульовані на європейському рівні (Рекомендація Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1516 (2001 р.)).

Правила фінансування політичних партій та виборчих кампаній мають ґрунтуватися на таких принципах:

- обґрунтований баланс між державним і приватним фінансуванням;
- справедливі критерії розподілу державної допомоги партіям;
- суворі правила щодо приватних пожертв;
- встановлення межі для партійних видатків, пов'язаних з виборчими кампаніями;
- повна прозорість звітності;
- створення незалежного органу аудиту та встановлення адекватних санкцій для порушників правил [9].

Існують такі обов'язкові вимоги до фінансування політичних партій у європейських країнах:

1. Держава в обов'язковому порядку фінансує діяльність тих партій, що беруть участь у передвиборному процесі, однак не обов'язково фінансує їхню статутну діяльність.

2. Вирішальне значення у визначенні розмірів державних субсидій має ступінь впливу партій на електорат (наприклад, завдяки кількості голосів на виборах).

З часів Другої світової війни більшість західних демократичних країн запровадила закони про контроль порушень правил фінансування політики. Уряди намагалися регулювати й субсидувати політичні фонди різними засобами:

1. Ліміти витрат. Це, наприклад, обмеження дозволених витрат для кожного кандидата до парламенту або для кожної національної партійної організації.

2. Ліміти внесків. Обмеження суми, яку дозволено вносити одній людині.

3. Регулювання оголошення внесків. Мандатні декларації прізвищ людей, які роблять внески та оголошення сум, що вносяться кожною людиною.

4. Заборона окремих видів внесків. Наприклад, регулювання обмежень політичних пожертв від бізнесових корпорацій, профспілок або закордонних організацій та іноземних громадян.

5. Засоби для заохочення пожертв. Скорочення податків, податкові кредити та інші форми податкових пільг.

6. Непрямі субсидії. Надання послуг та обладнання партіям та кандидатам безкоштовно, або за зниженою ціною. Наприклад, безкоштовна пересилка виборчої літератури, виступи на телебаченні й радіо безкоштовно, або за зниженими цінами.

7. Громадські субсидії. Фінансові виплати партіям та кандидатам із державних фондів.

Цілі, які переслідуються цими обмеженнями, є наступними.

1. Контролювання корупції.

2. Сприяння чесності.

3. Контролювання швидкого зростання вартості проведення кампаній.

4. Сприяння енергійним політичним партіям.

5. Сприяння зростанню членства партій.

Найважливішою складовою частиною правової регламентації фінансової діяльності політичних партій є сукупність норм, що регулюють організацію і діяльність механізму всеосяжного фінансового контролю. У широкому розумінні цей механізм містить у собі:

- державні органи, що здійснюють контроль;

- об'єкти контролю;

- склад фінансових правопорушень і відповідальність партій за їхнє скоєння.

Механізм фінансового контролю існує практично скрізь, де регламентується фінансова діяльність політичних партій (він відсутній лише в поодиноких країнах, наприклад у Норвегії). І це цілком природно, тому що без контролю за дотриманням партія-

ми відповідних розпоряджень втрачає зміст сама правова регламентація їхньої фінансової діяльності.

Організаційні форми контролю за фінансовою діяльністю політичних партій різняться в окремих країнах, але в цілому можна виділити три основні види державних органів, що здійснюють такий контроль:

1. Державні органи зі спеціальною компетенцією;
2. Державні органи загального фінансового контролю (у ФРН – фінінспектори, в Іспанії – Рахункова палата);
3. Основний вид контрольних органів – виборчі комісії [9].

Все сказане свідчить про те, що в більшості країн переважає система загального постійного фінансового контролю. Але поряд з нею скрізь діє система спеціального контролю за фінансовою діяльністю партій у період виборів. Його, як правило, здійснюють органи, відповідальні за організацію та проведення виборів (виборчі комісії, виборчі трибунали тощо).

Основними об'єктами фінансового контролю є:

- джерела фінансових ресурсів партій (контроль за використанням тільки дозволених джерел);
- прибутки, одержувані з легальних джерел (контроль за додержанням установлених лімітів пожертвувань при загальному і цільовому фінансуванні, наприклад, під час фінансування виборчих кампаній);
- витрати партій.

Покладання юридичної відповідальності не тільки на політичні партії, але і на всіх осіб, що порушують розпорядження про їхнє фінансування, безсумнівно підвищує ефективність зусиль у боротьбі з політичною корупцією. Не розглядаючи всі типи фінансових правопорушень, передбачені законодавством окремих країн, зупинимося лише на основних і найбільше характерних:

1. Порушення положень про фінансові джерела:
  - одержання засобів із заборонених джерел;
  - перевищення розміру приватних пожертвувань;
  - перевищення розміру виборчих витрат;
2. Порушення положень про фінансову звітність партій, її гласності і відкритості:

- непередставлення щорічних фінансових звітів і звітів про надходження і витрати коштів у період виборчої кампанії;
- представлення цих звітів із порушенням встановлених термінів;
- неопублікованість звітів;
- використання в звітах фальсифікованих даних.

Варто зауважити, що політичні партії несуть юридичну відповідальність у різних її формах за вчинення цих порушень.

В Україні на сьогодні норми, які регулюють фінансування політичних партій, містяться в декількох законах. Так, ця проблема знаходить відображення в законах України «Про політичні партії в Україні», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запобігання та протидії політичній корупції», «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», «Про оподаткування прибутку підприємств», Кримінальному Кодексу України.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запобігання та протидії політичній корупції» від 08.10.2015 р. з 01.07.2016 р. здійснюється фінансування партій з державного бюджету. Гроші отримують всі політичні організації, які подолали 5 % бар'єр на парламентських виборах.

Встановлюється, що партія має право на отримання державного фінансування її статутної діяльності, якщо на останніх чергових або позачергових виборах народних депутатів її виборчий список кандидатів у народні депутати в загальнодержавному виборчому окрузі отримав не менше 3 % дійсних голосів виборців, які взяли участь в голосуванні в загальнодержавному виборчому окрузі. Кошти, виділені з держбюджету на фінансування статутної діяльності партій, перераховуються на зазначені рахунки політичних партій у розмірі 25 % загального розміру щорічного державного фінансування для кожної політичної партії на початку кожного кварталу.

Крім того, законом передбачена заборона на здійснення внесків на підтримку політичних партій, серед іншого, державними та комунальними підприємствами, установами і організаціями, а

також юридичними особами, в яких не менше 10 % статутного капіталу або прав голосу прямо або опосередковано належать державі, органам місцевого самоврядування.

Державне фінансування є лише одним з інструментів для досягнення фінансової прозорості діяльності політичних партій. Вже давно ні для кого не є секретом, що більшість українських партій існують головним чином за рахунок фінансування з боку впливових «інвесторів», які в результаті вимагають від них конкретних політичних і економічних преференцій. Таким чином, звичайний виборець ніколи не дізнається, з якою метою і ким було профінансовано його вибір за краще майбутнє, оскільки рух коштів на підтримку партій ніде не фіксується. Зрозуміло, що в такій ситуації партійні діячі, в першу чергу, переймаються задоволенням інтересів своїх спонсорів, що в результаті сприяє перетворенню звичайної партії в структуру щодо відстоювання різних інтересів «олігархів-фінансистів».

Таким чином, положення ухваленого закону покликані послабити зв'язок партій з їхніми тіншовими спонсорами. Відтепер партії будуть зобов'язані декларувати всі свої доходи та витрати, що теоретично дозволить громадянам краще розуміти джерела їхнього фінансування і робити більш виважений вибір. Також у випадку, якщо партія зберігатиме свою діяльність тіншового фінансування, учасникам цього процесу загрожуватиме адміністративна та кримінальна відповідальність.

Наявна процедура партійної фінансової звітності та звітності про надходження та використання коштів виборчих фондів містить недоліки, які не сприяють підвищенню прозорості фінансування політики в Україні. По-третє, в той час як у більшості європейських країн дедалі більшого поширення набуває практика незалежних аудитів фінансової звітності партій професійними аудиторами, в Україні ретельній перевірці підлягають лише звіти про обсяги і напрями використання коштів Державного бюджету на фінансування статутної діяльності (і то лише на предмет законності, в той час як ефективність використання коштів за Законом України «Про політичні партії в Україні» перевіряти не можна). Таким чином, реальна картина фінансування залишається в тіні, і не лише через відсутність ефективного аудиту фінан-

сування діяльності партій і виборчих процесів, але і через відсутність інституту відповідальності юридичних осіб за порушення вимог законодавства про вибори; по-четверте, на відміну від багатьох інших держав Європи, в Україні законодавець не вимагає від партій публічного оприлюднення інформації про донорів, які зробили найбільші внески у виборчі фонди або фінансують поточну статутну діяльність партій, відображення у фінансових звітах інформації про доходи і видатки не лише партій, але і пов'язаних з ними осіб, місцевих осередків (як це передбачено, наприклад, у Франції та деяких інших європейських країнах). Відповідно до Єдиних правил, розроблених Комітетом Міністрів Ради Європи, нагляд за фінансуванням партій та виборів, а також відповідальність за порушення у сфері фінансування партій і виборів, мають ґрунтуватись на таких принципах: 1) моніторинг фінансування партій і виборчих кампаній має бути незалежним; 2) незалежний моніторинг повинен включати перевірку фінансових звітів партій і витрат на виборчі кампанії, їх оприлюднення та публікацію; 3) державам слід сприяти спеціалізації судової влади, правоохоронних органів та інших працівників у боротьбі проти незаконного фінансування партій і виборчих кампаній; 4) порушення правил фінансування партій і виборчих кампаній повинно мати наслідком застосування ефективних, пропорційних та превентивних санкцій [4, с. 25]. Таким чином, в Україні на політичному порядку денному постає питання законодавчого врегулювання процесу звітування політичними партіями за їхню фінансову діяльність з метою створення системи публічного фінансування, що ґрунтується на засадах прозорості та громадського контролю. Вимоги щодо прозорості стосуються тільки прямих платежів до виборчих фондів, не поширюючись на пожертви самим партіям чи кандидатам, які можуть потім переказати такі пожертви на рахунок виборчого фонду як «власні кошти». На практиці передвиборчі кампанії значною мірою фінансуються зі сторонніх джерел, які взагалі не проходять через виборчі фонди, – наприклад, у вигляді реклами третіми особами, внесків у натуральній формі чи послуг, наданих політичним партіям або кандидатам на сприятливих умовах, чи фінансування агітаційної діяльності безпосередньо з власних рахунків самих партій і кан-

дидатів. Ця група рекомендує забезпечити легкий доступ громадськості до повних звітів про фінансування агітаційної діяльності під час усіх виборів протягом установленого законом терміну; та розглянути способи оприлюднення інформації про фінансування виборчих кампаній, яке передує початку виборчого процесу (наприклад, шляхом проміжного звітування). Отже, в Україні за оцінками як вітчизняних, так і закордонних експертів, складається недосконала система фінансування діяльності політичних партій взагалі та у виборчий період зокрема. Підсумовуючи розвиток законодавчої бази фінансування політичних партій в Україні та їх участі у виборчому процесу, український дослідник Балабан Р. зазначає, що виборче законодавство має бути колективним договором між суспільством та елітою. В українському випадку воно є договором між елітами без участі суспільства. Останнє відіграє парадно-фасадну функцію. Вчений вважає, що зміна законодавчої бази не виправить ситуацію. Необхідно «лікувати» економіку і виховувати нову соціальну базу. Діюча система національного законодавства, яке покликане регламентувати процес фінансування діяльності політичних партій (у тому числі у виборчому процесі), надто складна та «розпорошена», а за критерієм прозорості, що є показником демократичної політичної системи загалом, не відповідає стандартам, затвердженим Рекомендацією Rec(2003)4 Комітету міністрів Ради Європи про Загальні правила проти корупції під час фінансування політичних партій та виборчих кампаній. Значна кількість законів, присвячених цій проблематиці (зокрема, це закони України «Про політичні партії в Україні», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запобігання та протидії політичній корупції», «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», низка законів щодо галузі оподаткування та бухгалтерського обліку тощо), не дає змоги скласти цілісне уявлення про процес фінансування політичних партій, їхні норми суперечать одна одній, унаслідок того, що їх приймали в різні роки, ґрунтуючись на різних концептуальних засадах державної політики. Також ці закони не дозволяють якісно контролювати поря-

док та розмір надходження спонсорських внесків та перевіряти звітність щодо їхнього використання, що спричиняє деформації самого інституту політичної партії, перетворюючи їх на організації закритого типу [6, с. 161–168]. Однак, на думку Лебедюка В. М., закон про державне фінансування політичних партій в Україні одразу запрацювати не зможе. В деяких європейських країнах такий закон спрацював одразу, в деяких – і досі виникають проблеми [10, с. 100–103]. Підтверджуючи це, слід додати, що дійсно такі зміни потрібно впроваджувати свідомо та комплексно, для початку проводити структурний аналіз їх доцільності та ефективності. Фінансування партій з Державного бюджету дуже допомогло б у боротьбі з корупцією, і тут навіть не так гостро постає фінансове питання даної ситуації, а проблема загальної конструктивної та вмотивованої діяльності політичних партій покликаної працювати на благо української держави. З іншого боку, на думку Крисенко О. В., фінансова сторона питання утримання політичних партій на сьогодні є першочерговою під час обговорення доцільності запровадження таких змін [9]. Що стосується конкретно фінансової сторони питання, то згідно з оприлюдненою інформацією, кожен голос виборця буде давати політичній партії приблизно 10 грн на рік і за ці кошти партія зобов'язана висвітлювати всі свої витрати та доходи, і головне, вона не матиме права отримувати суму, вищу певного рівня від різних спонсорів та меценатів. У такому випадку, ті партії, які будуть залучати більше коштів з інших джерел фінансування, в законодавчому порядку мають бути позбавлені дотацій з боку держави. Враховуючи всі «за» і «проти» щодо фінансової сторони цього законопроекту, варто бути доволі обережним у ставленні до можливості повноцінної імплементації ухваленого закону. З огляду на те, що його норми суперечать, у першу чергу, інтересам практично всіх великих політичних партій в Україні, які значною мірою залежать від тіньового фінансування. У цьому контексті особливого значення набуває роль державних органів, покликаних контролювати фінансову діяльність партій та моніторити її на предмет порушення чинного законодавства. Ключову роль у цьому процесі має відігравати Національне агентство з питань запобігання корупції. Проблема полягає в тому,

що цей орган досі до кінця не сформовано, крім того, процес формування спеціальної комісії, яка має обрати його голову, було позначено намаганням Кабінету Міністрів усунути неурядові організації від участі в ньому. Відповідно, існують обґрунтовані побоювання щодо можливої політичної залежності агентства від уряду, що може зашкодити його ефективній діяльності, зокрема, у сфері моніторингу фінансової діяльності партій.

Отже, попри низку як позитивних, так і негативних відгуків щодо цих законодавчих нововведень, можна резюмувати лише той факт, що ці зміни в державному регулюванні партійної діяльності є перспективними і в першу чергу покликані вивести тіньові схеми фінансування партій з боку вмотивованих можливо-владців. Цей закон дає змогу зробити процес фінансування партій та їх витрат більш прозорим і відкритим для громадян. Безумовно, певні процедурні моменти цього питання потребують вдосконалення, але водночас, втілення цього закону в життя дасть можливість зменшити залежність партій від великого бізнесу, що спричинить загальне оздоровлення всієї партійної системи в Україні.

Наближення до реалізації питання державного фінансування політичних партій йтиме за такими основними напрямками, які в разі досягнення певного рівня взаємної консолідації та консенсусу можуть наблизити нас до його вирішення.

Висновки. Підбиваючи підсумки, пропонуємо такі висновки і рекомендації:

1. Необхідна структуризація політичних партій. У законодавстві України має бути чітко виписано: які саме партії, які напрями та цілі їх діяльності мають фінансуватися з державного бюджету.

2. Другий напрямок стосується підвищення рівня економічної спроможності суспільства в цілому та, відповідно, фінансових можливостей державного бюджету. На цьому напрямку необхідно виважено визначати співвідношення між фінансовими потребами політичної діяльності партій та пропорціями його забезпечення з урахуванням різних джерел (тобто членські внески, видавнича, інша господарська діяльність партій, гранти, подарунки та саме державна частка фінансування).

3. І останній, третій напрямок, полягає у формуванні політичними партіями громадської думки безпосередньо щодо цього питання. Вплив політичних партій на формування суспільної думки буде мати важливе значення для прийняття подальших політичних рішень як з боку парламенту, так і з боку уряду.

Список використаних джерел

1. Громадські об'єднання в Україні: навч. посіб. / [Бесчастний В. М., Філонов О. В., Субботін В. М. та ін.]; за ред. Бесчастного В. М. Київ: Знання, 2007. 415 с.
2. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. Тернопіль: Астон, 2003. 432 с.
3. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз: монографія / за наук. ред. д-ра політ. наук Шкляра Л. Є. К.: НАДУ, 2009. 392 с.
4. Європейський демократичний доробок в галузі виборчого права: матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи / [за ред. Ключковського Ю.]. Вид. 2-ге, випр. і доповн. К.: Логос, 2009. 500 с.
5. Заславский С. Е., Зотова З. М. Правовые основы участия политических партий в выборах. М.: РЦОИТ, 2006. 240 с.
6. Балабан Р. Фінансовий вимір виборчого алгоритму. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса*. 2010. Вип. 6. С. 161–168.
7. Ковриженко Д., Чебаненко О., Синьоокий О. Європейський досвід фінансування партій та виборчих кампаній. *Часопис Парламент*. 2009. № 2. С. 23–64.
8. Конончук С. Партії у виборчих процедурах в Україні / Укр. незалежний центр політ. дослідж. К.: Агентство Україна, 2010. 17 с.
9. Крисенко О., Миколенко Д., Подьячев Д. Європейський досвід державного фінансування політичних партій: висновки для України: аналітична записка // Регіональний філіал НІСД у м. Харкові. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juni08/9.htm>.
10. Лебедюк В. М. Фінансування політичних партій в Україні: механізми державного контролю. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 14. С. 100–103.
11. Пінто-Душинський М. Довідник «Фінансування партій та виборчих кампаній»: огляд. *Політичні фінанси: Регулювання і практика*: матеріали міжнародної конференції (м. Київ, 29 квітня 2002 р.). К.: Європа 21, 2002. С. 87–108.

Олейник В. С., Антоненко М. И.

ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПАРТИЙ В УКРАИНЕ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье исследованы специфика и основные источники финансирования политических партий в демократических странах. Рассмотрены особенности финансовой деятельности политических партий в Украине, в том числе в избирательном процессе. Определены проблемы финансирования политических партий в Украине и рекомендованы пути их решения. Предложено выводы и рекомендации.

Ключевые слова: политическая партия, избирательный процесс, избирательная компания, финансирование, государственное финансирование, частное финансирование, финансовый контроль, закон.

Oliinyk V. S., Antonenko M. I.

PROBLEMS OF POLITICAL PARTIES FINANCING IN UKRAINE AND THE WAYS OF THEIR SOLVING

Peculiarities and basic sources of political parties financing in democratic countries are investigated in the article. The peculiarities of financial activity of political parties in Ukraine, including electoral process are examined. The problems of political parties financing in Ukraine are determined and the ways of their solving are offered. Conclusions and recommendations are offered.

The author indicates that state financing of political parties is the main trend in modern European parliamentary development. Sufficient number of laws on this issue in Ukraine makes it impossible to clarify the system of political parties financing because their norms contradict one another as they were passed at different times and are based on different concepts of the state policy. These laws don't allow to keep control over the order and the amount of sponsors' fees, as well as to control accounts and their use, that causes deformation of the political party itself and turns it into a close-type agency. The author comes to the conclusion that: it is necessary to structure political parties, one should define carefully the correlation between financial needs of the political party activity and its financing proportions, taking into account different sources, political parties should form public opinion dealing with this issue.

Key words: political party, electoral process, election campaign, financing, state financing, private financing, financial control.